

Конвергенция на българската икономика към икономиката на страните от ЕС

Степента на конвергиране на българската икономика към тези на страните от ЕС се следи от редица национални и европейски институции:

- Българската народна банка наблюдава лихвените проценти;
- Министерството на финансите отговаря за подготовката и ежегодното изпълнение на Конвергентната програма на Република България¹;
- Националният статистически институт поддържа съвместима с тази на Евростат база данни за икономически показатели;
- Европейската централна банка подготвя доклади за икономическото състояние и изпълнението на Маастрихтските критерии;
- Европейската комисия.

1. Показатели, на основата на brutния вътрешен продукт (БВП)

БВП на човек от населението в стандарти на популателна способност (ЕС28=100)	2007	2015	Разлика	Темп
ЕС 28	100	100	0	1.00
Евروزона (19 страни)	108	106	-2	0.98
България	42	46	4	1.10
Словакия	67	77	10	1.15
Румъния	41	57	16	1.39

Източник: НСИ

Реален БВП на човек от населението (€)	2007	2015	Разлика	Темп
ЕС 28	26200	26300	100	1.00
Евروزона (19 страни)	29400	29000	-400	0.99
България	4900	5700	800	1.16
Словакия	11900	14000	2100	1.18
Румъния	6100	7200	1100	1.18

Източник: НСИ

¹ На основата на чл. 121 и 126 от Договора за функциониране на Европейския съюз е създаден Пакта за стабилност и растеж, според който държавите-членки на ЕС извън еврозоната изготвят конвергентни програми. Те представят основните елементи на националната фискална политика в средносрочен план. Конвергентната програма на Република България се изготвя от Министерството на финансите и се представя за оценка на Европейската комисия до края на месец април ежегодно.

За 9-годишния период от присъединяването на България към ЕС икономическото развитие, измерено като БВП на човек от населението в стандарти на покупателна способност, е увеличено едва с 4 пр.п., докато в Румъния този показател е увеличен с 16 пр.п., а в Словакия – с 10 пр.п.

Някои от факторите, които затрудняват по-бързото приближаване на икономическото развитие до средното ниво в ЕС включват:

- Непостоянна и променлива политика в областта на енергетиката, публичните финанси;
- Несигурна правна среда – променливост на данъчно-осигурителни закони;
- Липса на справедливост и неустойчивост на бизнес отношенията;
- Забавена и неефективна реформа на пенсионната и здравната система;
- Отсъствие на реална политика за привличане на чуждестранни инвестиции и насърчаване на национални инвестиции;
- Утежнени административни и съдебни процедури, бавен процес на събиране на просрочени вземания.

Независимо от наличието на редица благоприятни фактори (преструктуриране на българския износ, намаляване на ценовите нива на горивата, свободното движение на хора, стоки и услуги), реалният брутен вътрешен продукт нараства с незадоволителни темпове, не позволяващи ускорено догонващо развитие на икономиката.

Производителността в страната за разглеждания период нараства с 4.8 пр.п., докато компенсацията на наетите лица се увеличава с 8.8 пр.п.

Номинална производителност на труда, измерена чрез БВП на един зает (ЕС28=100)	2007	2015	Разлика	Темп
ЕС 28	100	100	0	1.00
Евروزона (19 страни)	108.3	107.3	-1.0	0.99
България	38.8	43.6*	4.8	1.12
Словакия	76.1	82.5	6.4	1.08
Румъния	42.5	59.2*	16.7	1.39

Източник: Евростат; * - предварителни данни

Производителност на труда за 1 отработен час (2010=100)	2007	2010	2015
ЕС 28	98.8	100.0	104.5
Евروزона (19 страни)	98.7	100.0	104.2
България	95.0	100.0	112.8*
Словакия	95.7	100.0	110.8
Румъния	96.9	100.0	123.2*

Източник: Евростат; * - предварителни данни

Компенсация на наетите лица, дял от БВП	2007	2015	Разлика	Темп
ЕС 28	46.7	47.5	0.8	1.02
Евروزона (19 страни)	46.0	47.8	1.8	1.04
България	32.0	40.8*	8.8	1.28
Словакия	35.4	38.4	3.0	1.08
Румъния	36.8	32.3*	-4.5	0.88

Източник: Евростат; * - предварителни данни

2. Показатели, свързани с цените

Хармонизирани индекси на потребителските цени, средногодишен индекс, (2015=100)	2007	2015	Изменение
ЕС 28	85.12	100.12	15.00
Евروزона (19 страни)	86.97	100.17	13.20
България	78.79	99.60	20.81
Словакия	86.23	99.53	13.30
Румъния	70.89	99.50	28.61

Конвергирането на ценовите нива в България е с голяма степен на изравняване на цените към тези на средноевропейско ниво.

По отделни групи стоки² с най-голяма степен на приближаване на цените до средните за ЕС-28 са:

- Потребителска електроника (92%)
- Транспортни превозни средства за лично ползване (80%)
- Облекла (79%)
- Обувки (78%)
- Храни и безалкохолни напитки (70%)

С най-малка степен на приближаване са ценовите нива на следните групи стоки:

- Ресторанти и хотели (43%)
- Транспортни услуги (46%)
- Разходи за крайно потребление на домакинствата (47%)
- Мебели и обзавеждане (50%)
- Електричество, газ и други горива (53%)

3. Обзорна таблица на икономическите показатели за конвергенция

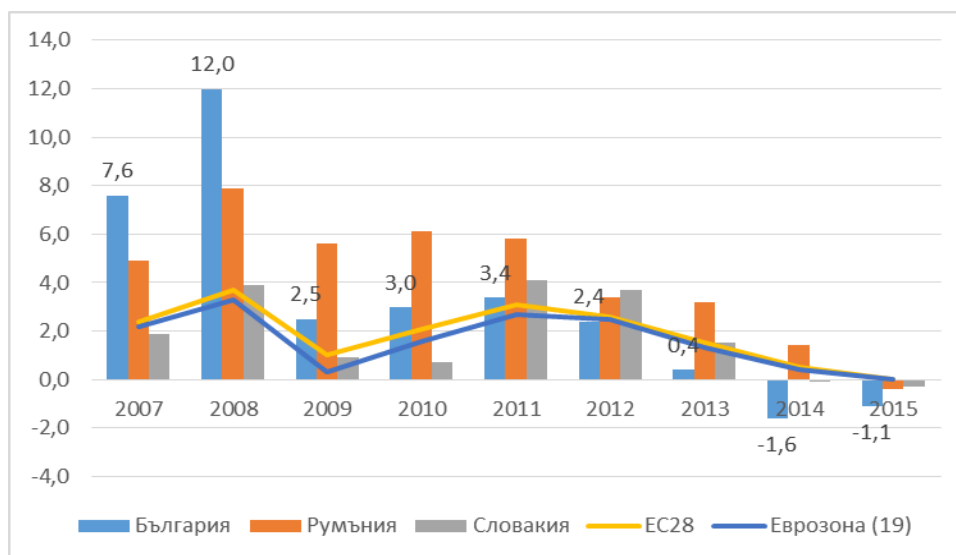
	Ценова стабилност (ХИПЦ инфлация)	Излишък/ дефицит на сектор държавно управление (% от БВП)	Дълг на сектор държавно управление (% от БВП)	Дългосрочен лихвен процент
2010	3.0	-3.1	16.3	6.0
2011	3.4	-2.1	16.3	5.4
2012	2.4	-0.8	18.4	4.5
2013	0.4	-1.5	18.9	3.5
2014	-1.6	-5.4	27.0	3.3
2015	-1.1	-2.1	26.7	2.5
2016	-1.0	-2.0	28.1	2.5
Референтна стойност		-3.0	60.0	

Източник: Европейска централна банка

Темпът на ХИПЦ инфлацията в страната се колебае в относително широк диапазон - от -1.7 до 12.6% през разглеждания деветгодишен период. Волатилността на ценовите нива застрашава дългосрочната устойчивост на конвергенцията по отношение на инфлацията.

² Данните са за 2015 г.

Годишно изменение на ХИПЦ

Дългът на сектор „държавно управление“ само през последните 5 години нарасна с 11.8 пр.п. (като дял от БВП) и води до рискове пред фискалната устойчивост, поради:

- Очаквани плащания по външните заеми на страната (вкл. емисиите еврооблигации) през следващите няколко години;
- Застаряване на населението и увеличаване на разходите за пенсии и медицински грижи;
- Декапитализиране на общините и др.

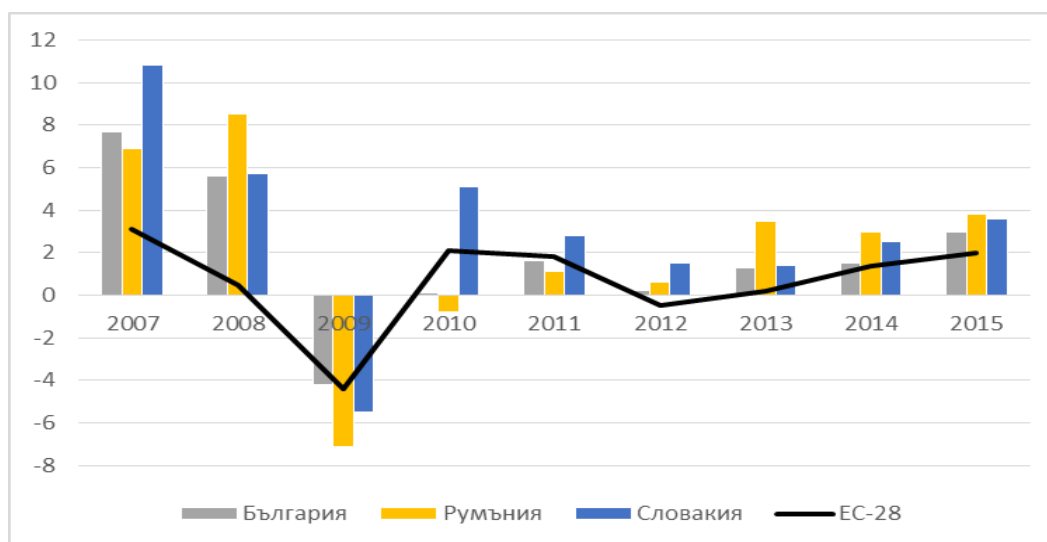
4. Заключение

- За изминалите 9 години се наблюдава съществена конвергенция на ценовите нива - общо и по групи стоки.
- Производителността нараства с по-бавни темпове в сравнение с компенсацията на наетите лица.
- Общата конвергенция се осъществява в значително по-бавни темпове в сравнение с останалите страни от ЕС.

5. Необходими действия

- Намаляване на преразпределителната роля на държавата (измерено чрез бюджетните разходи като дял от БВП), включително редуциране на администрацията;
- Ограничаване на възможностите за поемане на нов държавен дълг с неинвестиционен характер;
- Осигуряване на постоянство на правната среда, включително ограничаване на броя на новите законопроекти;
- Осигуряване на благоприятни условия за бизнес и насърчаване на инвестициите.

Приложение 1. Реален ръст на БВП 2007-2015 г.
(% на нарастване на физическия обем спрямо предходната година)

Приложение 2. Дефиниции на номинална производителност на труда, производителност на труда за един отработен час и компенсация на наетите лица

Nominal labour productivity per person employed (ESA 2010)

Index (EU28 = 100)

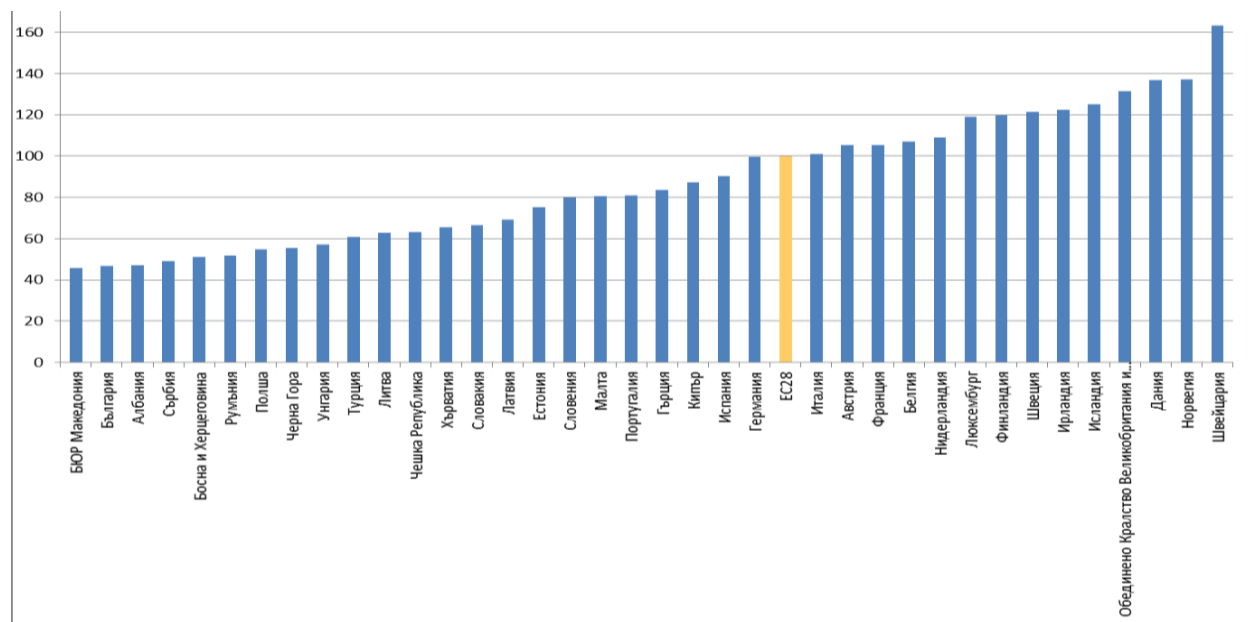
Gross domestic product (GDP) is a measure for the economic activity. It is defined as the value of all goods and services produced less the value of any goods or services used in their creation. GDP per person employed is intended to give an overall impression of the productivity of national economies expressed in relation to the European Union (EU28) average. If the index of a country is higher than 100, this country's level of GDP per person employed is higher than the EU average and vice versa. Basic figures are expressed in PPS, i.e. a common currency that eliminates the differences in price levels between countries allowing meaningful volume comparisons of GDP between countries. Please note that "persons employed" does not distinguish between full-time and part-time employment.

Labour productivity per hour worked (ESA 2010)

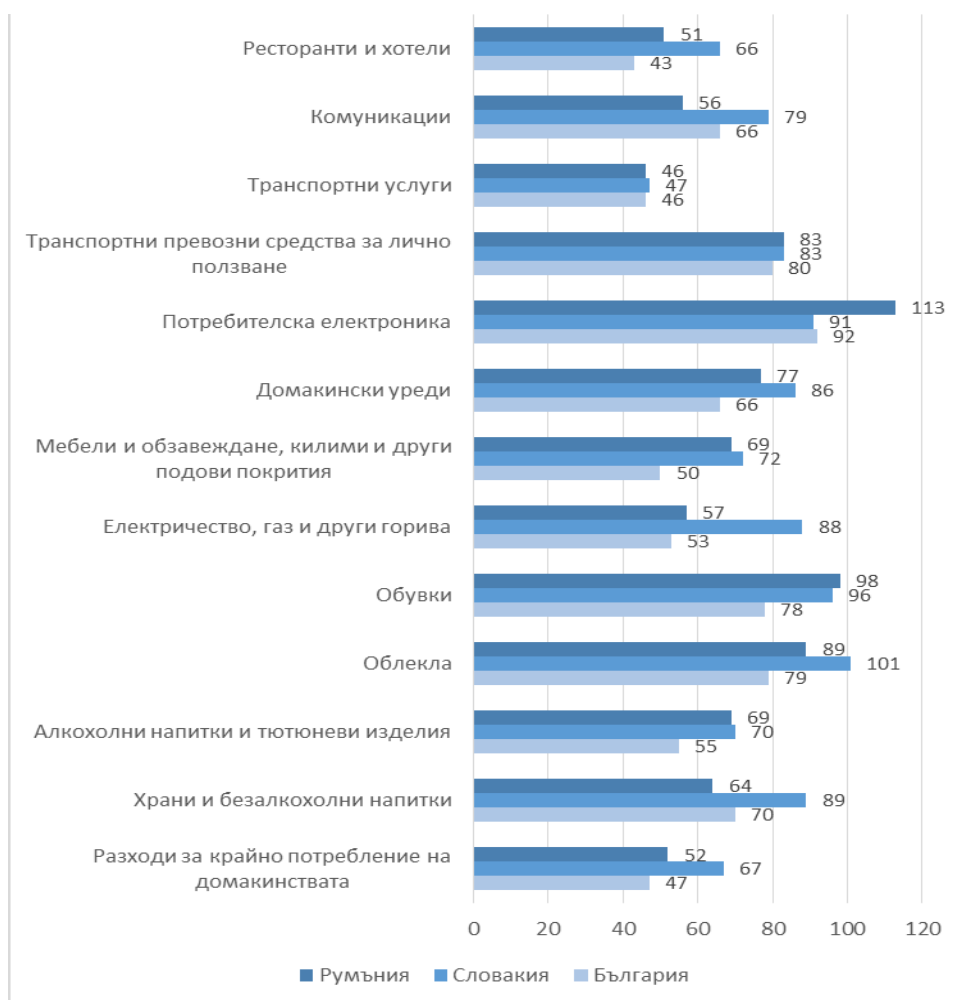
Short Description: Labour productivity per hour worked is calculated as real output (deflated GDP measured in chain-linked volumes, reference year 2010) per unit of labour input (measured by the total number of hours worked). Measuring labour productivity per hour worked provides a better picture of productivity developments in the economy than labour productivity per person employed, as it eliminates differences in the full time/part time composition of the workforce across countries and years.

Compensation of employees is defined as the total remuneration, in cash or in kind, payable by an employer to an employee in return for work done by the latter. In particular, it also includes social contributions paid by the employer.

Приложение 3. Индекси на относителни равнища на цени на разходи за крайно потребление 2015, ЕС 28=100 по данни на Евростат

Приложение 4. Индекси на относителни равнища на цени за основни групи потребителски стоки и услуги през 2015 г., ЕС 28=100

Приложение 5. Лихвени проценти по данни на Българската народна банка

ЛИХВЕНИ ПРОЦЕНТИ *	2011	2012	2013	2014	2015
Основен лихвен процент **	0.19	0.11	0.02	0.03	0.01
Междубанков паричен пазар	0.24	0.11	0.05	0.06	0.02
СОФИБОР за 3 месеца	3.76	2.25	1.14	0.78	0.54
Доходност на дългосрочни ДЦК ***	4.43	2.96	1.98	2.07	1.50
Дългосрочен лихвен процент за оценка на степента на конвергенция ****	5.36	4.50	3.47	3.35	2.49

* Лихвените проценти са по левови инструменти. Те са изчислени чрез претегляне със съответните обеми, а основен лихвен процент, дългосрочен лихвен процент за оценка степента на конвергенция и СОФИБОР - като средноаритметични величини.

** Основният лихвен процент е равен на средната аритметична величина от стойностите на индекса ЛЕОНИА (LEONIA: LEv OverNight Index Average, справочен индекс на сключените и изпълнени сделки с овърнайт депозити в български левове) за работните дни на предходния календарен месец (базисен период).

*** Постигнатата доходност е среднопретеглена ефективна доходност до падеж от индивидуалните сделки на вторичния пазар през отчетния период. Използвана е ISMA формула и бройна конвенция АСТ/365. Ценните книжа са групирани според оригиналния си матуритет.

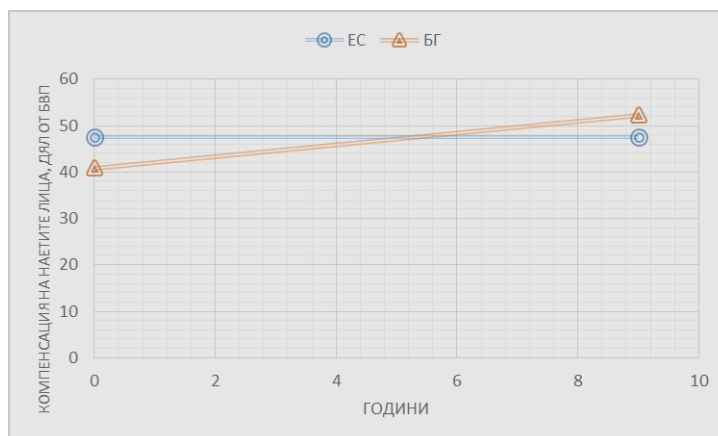
**** Дългосрочният лихвен процент за оценка на степента на конвергенция се определя на база доходността до падеж на вторичния пазар по дългосрочна ценна книга (бенчмарк), емитирана от Министерството на финансите (сектор Централно държавно управление) и деноминирана в национална валута. Използвана е ISMA формула и бройна конвенция АСТ/365.

Приложение 6. Времени интервали на конвергенция

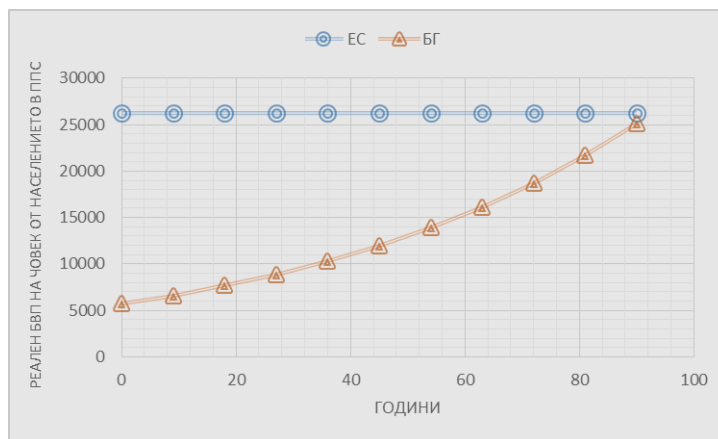
Ограничителни условия и допускания:

- Използвани са данни на Евростат, които са сравними за ЕС-28 и страните-членки;
- Получените ръстове за показателите са на основата на данните от последните девет години (2007-2015);
- Прието е, че в показателите за ЕС-28 се запазва нивото от 2015 г., без промяна, а в показателите за България се запазват ръстовете от последния деветгодишен период.

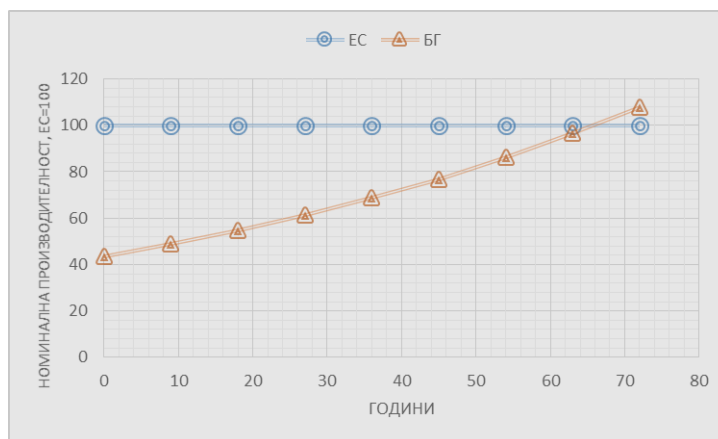
Чрез прилагане на линеен модел на екстраполиране на данните за компенсацията на наетите лица в България, при запазване на настоящото състояние в ЕС, конвергирането на дела на доходите на наетите лица ще в БВП достигне средното за ЕС ниво след 5 години.

Използването на същия линеен модел на екстраполиране на данните за реалния ръст на БВП на човек от населението в ППС през последните девет години и презумпцията, че икономиката на ЕС остава на нивото от 2015 г., конвергирането на българската икономика може да се очаква да се осъществи в следващите 90 години.

Аналогична е ситуацията и с производителността на труда. При запазване на текущото състояние на производителността в ЕС, нивото на българската производителност може да достигне средното на ЕС след 67 години.

Обобщената информация за периодите, в които се осъществява конвергенцията по различните показатели в двата сценария – без промяна в ръста на икономиката на ЕС и с ежегоден ръст от 0.5% и 1%, са:

	ЕС - Без промяна	ЕС – с 0.5% ръст ежегодно	ЕС – с 1% ръст ежегодно
Компенсация на наетите лица	5 г.	7 г.	9 г.
БВП на човек от населението	90 г.	141 г.	233 г.
Производителност на труда	67 г.	109 г.	311 г.

Като се отчете, че в своето развитие икономиката на ЕС изостава значително от тези на САЩ и Япония, е видно, че България е избрала модел на забавено и изоставащо развитие.